

„A KÉP VÁLASZTJA KI, NEM ÉN”

Neogrády-Kiss Barnabás művészetéről

**NEOGRÁDY-KISS
BARNABÁSNAK IDÉN
FEBRUÁRBAN NAGYOBB
LÉLEGZETŰ EGYÉNI
KIÁLLÍTÁSA NYÍLT
AZ INDA GALÉRIÁBAN.
A SZEMMUNKA' CÍMŰ
TÁRLAT NEM CSAK
MÉRETÉNÉL, DE
KONCEPCIÓJÁNÁL
FOGVA IS JÓ APROPÓT
SZOLGÁLTAT A MŰVÉSZ
EDDIGI ÉLETMŰVÉNEK
ÖSSZEGZÉSÉRE, UGYANIS
A TŐLE MEGSZOKOTTÓL
ELTÉRŐEN EZ ESETBEN
NEM EGY KONKRÉT TÉMÁT
KÖRÜLJÁRÓ ANYAGRÓL
VAN SZÓ. NEOGRÁDY-
KISS KORÁBBAN KÉSZÜLT
KÉPEIN KERESZTŰL MOST
LÉNYEGÉBEN SAJÁT
ALKOTÓMÓDSZERÉT,
SAJÁT MŰVÉSZI
VILÁGÁT ÁLLÍTOTTA
A KÖZÉPPONTBA.**

Neogrády-Kiss Barnabás: Szemmunka, enteriőr, Fotó: Simon Zsuzsanna

A Cséka György által kurált kiállításon (akivel Neogrády-Kiss évek óta rendszeresen dolgozik együtt) a korábbi sorozatok (*Kő, papír, zokni; Kettős kötés; Solitude*) képei egymással keveredve, három, más-más hangulatú, de mégis egységként kezelt termen keresztül rajzolják ki az alkotó munkásságának lényegesebb pontjait, vissza-visszatérő motívumait, témáit.

Az itthoni kortárs fotografiai szcénában gyakrabban találkozunk dokumentarizáló alapállású, a fotónak mint a valóság kvázi objektív képének máig élő hagyományára támaszkodó gyakorlatokkal, vagy épp ellentétesen, a fotó médiumának sajátosságait konceptuálisan vizsgáló alkotásokkal, életművekkel. Neogrády-Kiss művészete azonban nem illeszthető be ezeknek az irányzatoknak a keretei közé. Mégis azzal szeretném kezdeni, hogy már az elején leszögezem: Neogrády-Kiss Barnabás fotográfus. Ez tény, saját magára is így hivatkozik. Ha létezik „fotográfus szem”, az övé ilyen, szinte kizárólag fotókat látunk a kiállításain és nemrég megjelent fotókönyvében. Azonban az, amire és ahogyan az alkotó a fényképeket, a fényképezést használja, az a vizuális kommunikáció egy olyan konzekvens, egyedi módja, amely a fotó mellett a vizuális percepció, a világ látáson keresztüli megismerhetőségének és a tapasztalatok megoszthatóságának a kérdéseivel is fókuszáltan foglalkozik. Ezért (és mivel nem is szakterületem a fotográfia), Neogrády-Kiss Barnabás munkáját egy tágabb értelemben vett képzőművészeti nézőpontból tudom, és szeretném megközelíteni.

Neogrády-Kiss Barnabás alkotói világában a képalkotás célja az, hogy a beszélt nyelvre le nem fordítható személyes élményeket, tapasztalatokat ragadja meg, tegye láthatóvá és másokkal megoszthatóvá.

Amikor fényképezőgépet vesz a kezébe, akkor az embernek a környezetével a látáson keresztül kialakított, sokszor passzívnak gondolt kapcsolatát cselekvéssé fordítja. A mostani kiállítás címe, az agymunka pandanjaként is értelmezhető, a tudatos aktivitást sugalló „szemmunka” kifejezés is ezt az olvasatot erősíti.

Ez akkor válik igazán megfoghatóvá, ha tudjuk, hogy a művész számára a fotókon keresztül való kommunikáció a kezdetektől fogva egyfajta önterápiás eszköz. Ahogy már számos interjúban elmesélte, egy tinédzserkori agydaganat, műtét, majd az azt követő, évekig tartó rehabilitáció során talált rá a fotózásra, amin keresztül újfajta viszonyt tudott kialakítani a körülötte lévő világgal: „Nagyon nehezen ment a beszéd, az olvasás, mozogni is akkoriban újból kellett tanulnom. Most utólag visszagondolva, arra döböntem rá, hogy a fotózás volt nálam az önkifejezés eszköze.”² Ebben az időszakban kezdett fotónaplót készíteni, ezt pedig hagyományos írott naplójának részleteivel kiegészítve mutatta be első önálló kiállításán *Megint a fejemben nézelődnek*³ címmel. Ekkor a szöveg mint a történetmesélés eszköze még jelen volt, a művészt a szöveg és kép viszonya, a két nyelv közötti különbségek foglalkoztatták. És itt kiemelném, hogy a különbségeken van a hangsúly. A fotónapló képei nem a szövegből kiragadott gondolatokat, történéseket illusztrálták, és nem is a szövegrészletek magyarázták

az előbbieket. Betegségének történetét két különböző nyelven mesélte el, melyek kiegészítették egymást. Azóta a fókusz elterelődött a fotókon keresztüli kommunikáció irányába, egy tisztábban fotóközpontú attitűd jellemzi a munkáit.

Fényképei önmagukban is összetettek, rengeteg információt (legyen az gondolat, érzelem, hangulat, szimbolikus tartalom stb.) tartalmaznak. Valami megfoghatatlan, mégis könnyen felismerhető szerzői kézjegy jellemzi őket, pedig a fotótechnikával készült képek lehetőségeinek egy igen széles skáláját használó, első ránézésre talán eklektikusnak ható fotográfusi életműről van szó. Ennek a látszólagos sokszínűségnek a magyarázata éppen az, hogy Neogrády-Kiss vállaltan az intuíciót jelöli meg a képkészítés alapvető mozgatórugójaként.

Tisztán vizuális (de hangsúlyosan fotografikus) és érzelmi logikával dolgozik, ami azonban éppen nem a gondolat hiányát jelenti. A nyelv által behatárolt, logocentrikus gondolkodás logikájával szemben a látáson keresztüli tapasztalás saját logikáját választja. A látható kép alapvető tulajdonsága, hogy valami mást, valami mélyebben rejlő, kifejezetten szubjektív vagy éppen archetipikus gondolatot képes kifejezni. Olyasmit, ami szavakkal nem leírható. Neogrády-Kiss esetében pedig bármilyen stílus, módszer, eszköz előkerülhet, ami ezeknek a tartalmaknak a kifejezésére csak alkalmas lehet.

Neogrady-Kiss Barnabás: *Solitude* (részlet a sorozatból)

Fotósorozataiban, fotómontážsaiban keverednek a megtervezett képek a teljesen intuitív, talált szituációkról „akkor-ott” elkészültekkel, a csendéletek a spontán vagy megkomponált, performatív gesztust megörökítőkkal, fekete-fehér fényképek vegyülnek a színesek közé, de vannak már-már absztraktnak ható, sőt szinte monokróm képei is. A fénykép lehet közeli vagy nagytotál, pici részleteket akár felismerhetetlenségig nagyító. Lehet beállított, statikus, lehet a pillanatnyiség megismételhetetlenségét kimerevítő, vagy éppen a mozgást hangsúlyozó. A képein szereplő tárgyak néha csupán önmagukat jelentő élettelen dolgok, néha szimbólumok, antropomorfizálódnak vagy épp pillanatnyilag funkciót váltanak. A tárgyak, emberek vagy azok kiemelt részletei nem csupán egy kor, hely, vagy társadalom képviselői, hanem saját belső tulajdonságaiké – még pontosabban, azon lehetőségeké, melyek az individuum velük kialakított

kapcsolatában benne rejlenek. Neogrady-Kiss fényképeinek egy nagyon jól elkülöníthető csoportját alkotják azok, amelyeken saját magát használja modellként. Ezek néha portrék, néha olyan performatív gesztusokat látunk rajtuk, ahol a „helyét kereső, bolyongó, olykor zaklatott tekintetű művész”⁴ interakcióba lép a környezetével, a körülötte található tárgyakkal (atlaszként a hátán tartott asztal alól mutat be a kamerának, erdőszélen talált kötömbökön ugrálva lejt éjszakai rituális táncot, vagy éppen ernyedten lóg egy funkciótlannak tűnő faldarabról). Ezeket az olykor drámai, máskor játékos, abszurd „előadásokat” örökíti meg. Ezek a képek azonban szervesen illeszkednek az emberi alakot nélkülöző képek közé. Ami összeköti őket, az a vizuálisan befogadható világhoz való kapcsolódás gesztusa: történjen az konkrét fizikai, testi, vagy éppen „csak” a fotókészítés aktusán keresztül, mindkét esetben lényegében ugyanarról van szó:

Neogrady-Kiss Barnabás: *Kő, papír, zokni* (részlet a sorozatból)

a világ látáson keresztüli érzékelésnek cselekedetté és egyben művészi gesztussá formálásáról.

Ahogy maga az alkotó fogalmazott egy a mostani kiállításához kapcsolódó tárlatvezetésen, nagyon szereti a véletlent. A „miért éppen ezt” és a „miért pont így” kérdésre azt válaszolta, hogy ezt a kép választja ki, nem pedig ő. Ez persze korántsem passzivitást, hanem a vizuális kognitív funkciók és a professzionális fotográfiai szempontok előtérbe helyezését jelenti a képkészítés során. Az elméleti gondolkodás, az értelmezés, az okok felgöngyölítése, a válogatás csak a képek elkészülte után veszi át a vezető szerepet.

Ez az intuitív, kereteket, szabályokat, elvárásokat, trendeket háttérbe száműző hozzáállás jellemezte diplomamunkáját, mely során az SOS Gyermekfaluban lakó gyermekeket fényképezte. A hasonló projektekből általában dokumentarista jellegű, szociologizáló alaphangú anyag szokott összeállni. Neogrady-Kiss számára azonban a gyerekekkel való foglalkozás sokkal személyesebb és szubjektívebb viszonyt jelentett.

Ahogy ő maga fogalmazott ezzel kapcsolatban, a gyerekekről készült képeken keresztül valójában azt fejezte ki, hogy ő maga hogyan érzi magát, hogy mit gondol és érez az otthon-otthonatlanság, a bezártság és a szabadság kérdéseiről – a szituációt független alkotói szándékok irányították. A gyerekekről készült képeken számára „minden jellé vált, egy faág, egy tábla, egy zacskó, egy hajfürt, egy mozdulat, egy arckifejezés, egy futás, és minden jel valahogy összekapcsolódott egy képírássá.”⁵ Ennek a felismerésnek köszönhetően egészítette ki a képanyagot később az otthon, gyermekkort, biztonságot vagy éppen a biztonság hiányát, az egzisztenciális szorongást körüljáró újabb képekkel, mint a *Ház* című sorozat, melynek képein az alkotó mutató gesztusa járja végig egy nyeregteret, klasszikus „ház” alakú ház sarkait, rákérdezve, hogy vajon hol kezdődik az otthon, és hol érhet véget. Ennek eredménye lett a 2018-ban bemutatott, immár kizárólag képeket szerepeltető *Kő, papír, zokni*⁶ című kiállítás, ami azonban nem merült ki a fotók falra akasztásában: fontos részét képezte a bemutatásnak

az installálás módja, a képek egymással kialakuló kapcsolatában rejltő lehetőségek tudatos használata. Ahogy Cséka György a kiállítás megnyitóbeszédében nagyon pontosan megfogalmazta, „új, meglepő kapcsolatok, pontok és ellenpontok jönnek létre a képanyagban, motívumok, alakzatok, figurák kezdenek el egymással és egymással szemben kommunikálni.”⁷

Ha az alkotó mint „kiállító művész” szándékát nézzük, a képeinek végső formája, médiuma egyre inkább saját maguk összessége. Kiállításain rendszerint egy-egy témát, történetet mesél el, de képei minden egyes kiállítás alkalmával újabb típusú kapcsolatokba lépnek egymással. Ez a technika alapvetően különbözik a hagyományos, időben egyenes vonalon kibomló, konkrét elemeket egymás mellé, egymás után rendelő narratív módszerektől. A lineáris időkezelés kiiktatódik: Neogrády-Kiss történetei asszociációk, idő- és térbeli, stílusbeli ugrások, kapcsolatok, összefüggések, mellérendelések – röviden a képek egymással kialakított viszonyain keresztül mesélik el a kifejezetten személyes, önreflexív, de éppen a képiségben rejltő komplexitás révén mégis univerzálissá váló témákat. Ebben a világban az idő nem előre halad, hanem körülöttünk van: időt kell szánnunk a *szemmunka* elvégzéséhez: az érzelmi, tartalmi asszociációk tudatos vagy tudatalatti megszületéséhez és az ezekből összeálló gondolatok, tapasztalatok megérleléséhez.

Neogrády-Kiss Bamabás: *Solitude* (részlet a sorozatból)

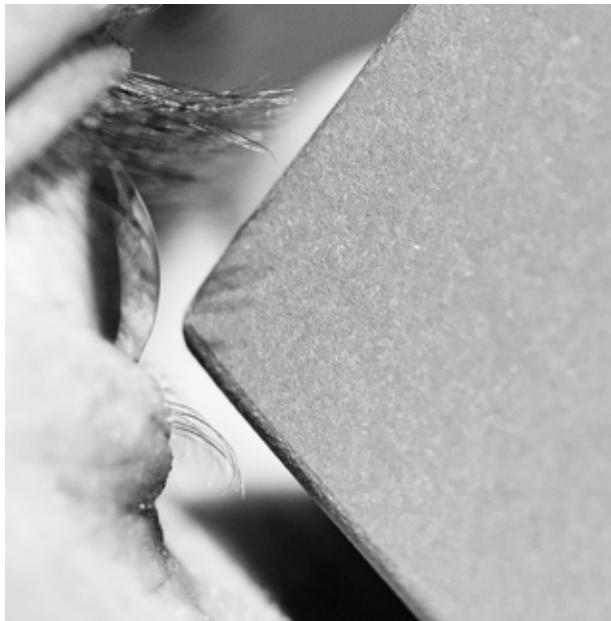

Neogrady-Kiss Barnabas: *Szemmunka*, enteriőr, Fotó: Simon Zsuzsanna

Neogrady-Kiss Barnabas: *Solitude*, fotó: Neogrady-Kiss Barnabas

A Capa Nagydíj nyerteseként *Kettős kötés*⁸ címmel kiállított anyaga kapcsán volt először ennyire plasztikus és sokrétű ez a montáznak mint (többlet)jelentést képző eszköznek a lehetőségeit kihasználó installációs stratégia. Nem csak az egyes fotók elkészítése, hanem az itt kiállított anyag válogatása során is rengeteg teret kaptak az intuíción, érzékenységen alapuló döntések. A *Kettős kötéssel* Neogrády-Kiss fiatalkori agyműtete következtében aszimmetrikussá vált látásának a tapasztalatát dolgozta fel. Látótere jobb felének kiesését kezdetben egy-egy képen egymásra montírozott, egymás kitakaró képekkel, vagy árnyékokkal való játékokkal illusztrálta. Ennél azonban tovább ment, amiről ő maga így mesélt: „Úgy indultam neki, hogy megpróbálom bemutatni, én hogyan látok. Közben rájöttem, hogy ezt nem lehet. Tehát ettől el kell rugaszkodni és azt kell ábrázolni, hogy bennem ez hogyan vetül ki.”⁹ „Egy kicsit mélyebbre akartam menni, hogy ez mivel is jár, milyen gondolatok, kapcsolódások jönnek létre a fejemben [...]. Élmények, észlelések, értelmezések, fél gondolatok, fél képek, a fejben összeálló egészek.”¹⁰ Így azután végül a legváltozatosabb képi stratégiákat ötvözve mutatta be a téma komplexitását. Egyes fotókon szimbolikus tárgyakat látunk, mint az egyik oldalán már elfonnyadt, a másikon még ép dióbelet, gyűrt papírt a sima képkeretben. Van, hogy ezt a töredékességet a fókusszal való játék vagy egy repedezett sziklafal jeleníti meg, ezek jelentése pedig sok esetben az ellentétekből adódó feszültség keltette többletjelentéssel bővül, amikor a kiállítótér falán párbeszédbe lépnek például a teljes egészében vagy éppen csak részletében látható szabályos kör motívumával, egy horizontot kereső kézpárral, vagy akár egy üresen hagyott falfelülettel. A következőket saját tapasztalattal kapcsolatban fogalmazta meg, valójában azonban a világ objektív megismerhetőségébe vetett hit megdőlése utáni posztmodern állapotot is pontosan, szépen jellemzi: „Egyszerre látni mindent, ami előttem van, az már csak egy emlék. Így a tér, amit látok, csak a fejemben egy-egy időeltolódással, mozaikként összerakott kép.”¹¹ A képek közötti párbeszéd, az egymás jelentését folyamatosan változtató, bővítő kapcsolatok nem illusztrálják, hanem sokkal elemibben közvetítik nem csak az alkotó látásának, de a világ teljes megértésére való törekvésnek a valóságban mindig csupán szubjektíven és töredékesen lehetséges megvalósulását.

Neogrády-Kiss Barnabás: *Kettős kötés* (részlet a sorozatból)

Neogrády-Kiss tavaly megjelent fotókönyve, a *Solitude*¹² szintén egyfajta vizuális napló, melyben a koronavírus alatt karanténban eltöltött művészeti rezidencia szubjektív tapasztalatát meséli el. A könyv azonban itt sem csupán egy konkrét helyzet dokumentációja. Az ismeretlen, idegen helyre való bezártságot, a magányt, az izolációt személyes kapcsolatot nélkülöző tárgyak közti, tehetetlenséggel terhelt tranzitória érzést közvetíti. A kölcsönműterem praktikus célt szolgáló, személytelen tárgyaival való játékok, a kint-bent ellentétét költőien megragadó fotók, a mozdulatlan, mégis erőteljes hangulatot árasztó téli táj képei, a talált, majd jelentéssel felruházott apró

részletek mind a környezet figyelmes befogadását és az azzal való kapcsolatfelvétel gesztusait örökítik meg. Ahogy Schuller Judit Flóra nagyon pontosan megfogalmazta, „a magány, a »szoba« átköltözött belülré és onnan vetül ki.”¹³ Amire kivetül, az viszont mindannyiunk közös, ismerős világa, így a könyv nem csupán az alkotó konkrét szituációra adott személyes reflexióját képes elmesélni.

A *Szemmunkához* hasonló kisebb kiállítás volt korábban a Lollypop Factoryban megrendezett *B* című tárlat,¹⁴ az Art Quarter Budapest egy romos, kidobott használati tárgyakkal, sittel teli terében rendezett *pop-up* kiállítás. De más, például online felületeken is használja ezeket a stratégiákat kisebb léptékben¹⁵ képsorozatok vagy konkrét képmontázsok formájában. A *Szemmunka* című tárlaton azonban a kiállítási szituáció és a bejárható tér minden lehetőségét kihasználva, egészen szabad és játékos módon rendezték újra Cséka György kurátorral az utóbbi néhány évben készült képeket. A különböző

Neogrady-Kiss Barnabás: *Cím nélkül*

Neogrady-Kiss Barnabás: *Szemmunka*, enteriőr, Fotó: Simon Zsuzsanna

témákhoz, történetekhez készült fotók korábbi kontextusukból kiszakadva keverednek egymással, éppen azt téve láthatóvá, hogy Neogrady-Kiss művészi gyakorlatában milyen fontos szerepe van annak, hogy mennyi féle jelentést képesek felvenni akár a legbanálisabb témákat megjelenítő képek is, ha a csoportosításuk, kontextusba emelésük tudatos. A részben már jól ismert fényképek most néha magányosan állva kiemelődnek, máskor teljesen új, formai, tartalmi, hangulati megfontolások alapján kerültek akár szorosan egymás mellé, alá, fölé, de akár fejjel lefelé is lóghatnak. Nem kevésbé fontos a képek mérete, az, hogy a földtől néhány centiméterre, vagy éppen olyan magasan függnek-e, hogy szabad szemmel már nem lehetséges az apró részletek befogadása. A képek egymáshoz és a néző folyamatosan változó pozíciójához viszonyított térbeli helyzetének vagy a közöttük lévő ürességnek is jelentése van. A repetitív gesztusok, előre- és visszautalások, az életműben vissza-visszatérő motívumok (ami lehet egy szín, egy egyszerű forma, mint a kör, olyan, a művésznél rendre előkerülő szimbolikus dolgok, mint a kezek, szemek, gyerekek) most ezt az alkotói pályát mesélik újra.

A látás során tudat alatt megképződött jelentések és gondolatok talán még erőteljesebbek a tudatosságig elérő, szavakban, szövegekben kifejezhető, már összegzett és így teljességükből veszített gondolatoknál. Neogrady-Kiss Barnabás érdeklődése középpontjában saját érzelmei, világban elfoglalt helye, a befogadó felől megfogalmazva a közös kultúránkban élő ember egzisztenciális és identitást érintő kérdései állnak – ennek kifejezé-

sére pedig egy a logocentrikus értelmezésnél zsigeribb, közvetlenebb kapcsolatot keres mindennapi környezetével. Fotói szépen komponáltak és technikailag is hibátlanul kivitelezettek, de nem öncélúan konstruáltak, sosem szakadnak el a közös vizuális tudásunktól. Az intuícióra való hagyatkozás végül olyan képeket, kiállításokat eredményez, amelyek nem csak egy-egy szűkebb, hasonló elméleti tudással, világlátással, érdeklődéssel rendelkező szűk csoport számára érthetőek, ennél sokkal emberibbek és univerzálisabbak.

¹ NEOGRÁDY-KISS Barnabás: *Szemmunka*, Inda Galéria, Budapest, 2022. 02. 24. – 2022. 04. 08.

² „Csinálni kell, akkor halad az ember?” Takács Márton interjúja a művésszel, *FEL Online*, 2021. 03. 25.

<https://felonline.hu/2021/03/25/csinalni-kell-akkor-halad-az-ember/>

³ A Fialat Fotóművészek Stúdiójának *Átlátás 2.0* című kiállítás sorozatának keretében, NEOGRÁDY-KISS Barnabás: *Megint a fejemben nézelődnek*, Faur Zsófi Galéria, Budapest, 2014. 04. 02. – 2014. 05. 02.

⁴ ISTVÁNKÓ Bea: „Elfényképezett magány. Neogrady-Kiss Barnabás Solitude című kötetéről”, *Új Művészet*, 2021. február, 16–19.

⁵ A művész leírása a kiállításról. <https://www.galeriafaur.hu/kiallitas/neogrady-kiss-barnabas-ko-papir-zokni>

⁶ NEOGRÁDY-KISS Barnabás: *Kő, papír, zokni*, Faur Zsófi Galéria, Budapest, 2018. 06. 07. – 06. 19.

⁷ A kiállítás facebook eseményének oldalán olvasható. https://www.facebook.com/events/175892426457509/?active_tab=discussion

⁸ NEOGRÁDY-KISS Barnabás: *Kettős kötés*, A 2020-as Capa-Nagydíj döntőseinek kiállításán, Robert Capa Kortárs Fotográfiai Központ, Budapest, 2020. 10. 21. – 11. 29.

⁹ GÁSPÁR Balázs: „Az intuíciót nem lehet szavakba önteni, ezért jók a képek.” Interjú Neogrady-Kiss Barnabással, *Capa Blog*, 2020. 11. 18. <https://blog.capacenter.hu/2020/11/28/az-intuiciot-nem-lehet-szavakba-onteni-ezert-jok-a-kep-ek-interju-neogrady-kiss-barnabassal/>

¹⁰ A művész leírása a *Kettős kötés* című anyagról. A Capa-nagydíj nyertese: Neogrady-Kiss Barnabás. *Capa Blog*, 2020.10.21. <https://blog.capacenter.hu/2020/10/21/a-capa-nagydi-2020-nyertese-neogrady-kiss-barnabas/>

¹¹ *Uo.*

¹² NEOGRÁDY-KISS Barnabás: *Solitude*, Cséka György (szerk.), Symposion Kiadó, Szabadka, 2021.

¹³ SCHULLER Judit Flóra: „Játék a magánnyal. Neogrady-Kiss Barnabás Solitude című könyvéről”, *Artportal.hu*, 2022. 02. 15. <https://artportal.hu/magazin/jatek-a-magannyal-neogrady-kiss-barnabas-solitude-cimu-konyverol/>

¹⁴ NEOGRÁDY-KISS Barnabás: *B*, Lollipop Factory Budapest, 2019. 03. 21. – 04. 23.

¹⁵ <https://www.instagram.com/neogradykissbarnabas>

